

Sygn. akt : II AKa 68/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Witold Mazur (spr.)
Sędziowie	SSA Elżbieta Mieszczkańska SSA Paweł Węgrzynek
Protokolant	Izabela Rybok

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Janusza Konstantego

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2009r. sprawy
z wniosku **K. K.**
o zadośćuczynienie za internowanie

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 16 grudnia 2008r.
sygn. akt XVI Ko 8/08

1/ zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I ten sposób, że podwyższa zasądzone na rzecz wnioskodawcy K. K. zadośćuczynienie do kwoty
18 000 (osiemnaście tysięcy) złotych, z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku;

2/ w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

3/ zasądza od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Katowicach) na rzecz
adw. A. K.- Kancelaria Adwokacka w K. kwotę 146,40 (sto czterdzieści sześć, 40/100) złotych, w tym 22% podatku VAT, tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu odwoławczym;

4/ wydatkami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. II AKa 68/09

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 16 grudnia 2008 roku wydanym
w sprawie sygn. akt XVI Ko 8/08 orzekł:

I. na zasadzie art.8 ust.1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy K. K., syna J. i J., urodzonego (...) w B., zamieszkałego w B. przy ulicy (...) kwotę 14.000 zł wraz z

ustawowymi odsetkami od daty prawomocności wyroku, tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 roku w Polsce stanu wojennego o okresie od 16 grudnia 1981 roku do 15 lipca 1982 roku,

II. w pozostałym zakresie wniosek oddalił,

III. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adwokata A. K. kwotę 234zł 24gr tytułem udzielonej pomocy prawnej wnioskodawcy,

IV. zwolnił wnioskodawcę od ponoszenia kosztów sądowych.

Od wyroku apelację złożył pełnomocnik wnioskodawcy K. K. zaskarżając go w punkcie II oddalającym wniosek i zarzucając błąd

w ustaleniach faktycznych, które stanowiły podstawę zaskarżonego orzeczenia, poprzez uznanie, iż żądana przez wnioskodawcę kwota 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za internowanie jest wygórowana w stosunku do cierpień i warunków bytowych w czasie internowania w sytuacji, gdy z treści zebranego

w sprawie materiału dowodowego wynika, że jedynie zasądzenie na rzecz K. K. maksymalnej ustawowej kwoty zadośćuczynienia może stanowić rekompensatę za doznaną krzywdę.

Wskazując na powyższy zarzut autor apelacji wniósł o zmianę wyroku

w zaskarżonej części i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy K. K. zadośćuczynienia w maksymalnej ustawowej wysokości kwocie 25.000 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy K. K. jest częściowo zasadna w zakresie, w którym domaga się zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie wyższej niż w zaskarżonym wyroku.

Zgodnie z brzmieniem przepisów art.8ust.1 i art.8ust.1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego osobie, wobec której wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 roku w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania tej decyzji. Należy jednak pamiętać, że łączna wysokość przyznanego świadczenia pieniężnego z tych dwóch odrębnych tytułów nie może przekroczyć kwoty 25.000 zł.

Odnosząc się do ustaleń faktycznych i prawnych poczynionych w niniejszej sprawie przez Sąd Okręgowy należy stwierdzić, że uzasadniony jest zarzut błędu

w ustaleniach faktycznych, sprowadzający się do zakwestionowania wysokości przyznanego wnioskodawcy K. K. zadośćuczynienia za doznaną krzywdę powstałą w wyniku wykonania decyzji o internowaniu. W tym miejscu trzeba zauważyć, że dla wykładni pojęcia „zadośćuczynienie” mają wprost zastosowanie przepisy prawa cywilnego materialnego, zwłaszcza art.445§1i2kc, który wskazuje, że zadośćuczynienie winno być „odpowiednie”. Ustalenie jaka kwota pieniężna w konkretnych okolicznościach jest odpowiednia z istoty należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Nie oznacza to jednak dowolności, bo przecież

z jednej strony zadośćuczynienie nie może mieć charakteru symbolicznego, a z drugiej powinno odzwierciedlać rzeczywistość doznanej krzywdy i służyć jej skompensowaniu. Niewątpliwie wysokość zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie jest łatwa do obiektywnego oraz precyzyjnego ustalenia, to sposób jego obliczenia przez Sąd Okręgowy na gruncie przedmiotowej sprawie nie może być uznany za prawidłowy. Sąd Apelacyjny w Katowicach w niniejszym składzie prezentuje stanowisko, że przeliczanie przyznanego sumy zadośćuczynienia poprzez ustalanie stawki za każdy dzień izolacji nie jest właściwe. W sytuacji, gdy pozbawienie wolności wnioskodawcy K. K. było wynikiem wykonania decyzji o internowaniu, przyjęcie takiego przelicznika nie znajduje żadnego uzasadnienia i musi być zakwestionowane.

Odosobnienie związane z internowaniem skutkowało niewątpliwie większym rozmiarem krzywd psychicznych i fizycznych, niż izolacja spowodowana tymczasowym aresztowaniem, nawet gdy następnie okazało się ono niewątpliwie niesłuszne. Dlatego też czynienie w tym przypadku jakichkolwiek porównań przy sądzaniu zadośćuczynienia związanego z krzywdą spowodowaną izolacją opartą na dwóch jakże różnych podstawach prawnych, nie znajduje racjonalnego uzasadnienia i akceptacji. Podkreślić trzeba przede wszystkim to, że decyzja o internowaniu w stanie wojennym nie była orzeczeniem organów wymiaru sprawiedliwości. To Komendant Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej wydawał decyzję o internowaniu i tym samym decydował o izolacji człowieka. Nie ulega wątpliwości, że internowanie było bezprawne i żadną miarą nie może być porównywane do okresów izolacji opartych na innych podstawach.

Ponadto z samego charakteru internowania wynikało również i to, że rozmiar krzywdy nim spowodowanej był zdecydowanie większy, bo funkcjonowanie w warunkach internowania było daleko gorsze niż w warunkach aresztu tymczasowego. Osoba internowana nie miała żadnej wiedzy o tym, gdzie i jak długo będzie izolowana, nie informowano jej o transportach do innej jednostki, przewożono często w porze nocnej, a izolacja przeważnie nie wiązała się z żadnymi czynnościami procesowymi. Tak też działo się z wnioskodawcą K. K., który w ciągu okresu izolacji, zmieniał miejsca pobytu, a transporty powodowały dodatkowe dolegliwości, a w szczególności ten związany z przewozem na znaczną odległość do D.. Z uwagi na okoliczności towarzyszące internowaniu, niepewność, bezprawne oderwanie od środowiska rodzinnego i zawodowego, początkowy okres izolacji powodował największy stres i krzywdę psychiczną. Dlatego też choć przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia nie bez znaczenia jest czasokres pozbawienia wolności, to jeśli jest ono wynikiem internowania, nie można kierować się jedynie długością pozbawionej podstaw prawnych izolacji, a wszelkie próby wyliczenia zadośćuczynienia za doznaną krzywdę przy pomocy przyjętego przez Sąd I instancji przelicznika nie są trafne i powodują, że nie odzwierciedla ono rozmiaru rzeczywistej krzywdy.

Słusznie zatem pełnomocnik podniósł w apelacji, iż Sąd Okręgowy nie uwzględnił w sposób należyty wszystkich okoliczności świadczących o cierpieniach i krzywdzie wnioskodawcy, a mających wpływ na ustalenie zadośćuczynienia w odpowiedniej, sprawiedliwej wysokości. W momencie internowania K. K. miał 54 lata, był w sile wieku, posiadał pozycję zawodową, będąc zatrudniony w (...) Zakładach (...). Był również autorem wielu projektów racjonalizatorskich oraz wynalazczych. Jego sytuacja rodzinna była ustabilizowana. Miał żonę i dwoje dorosłych dzieci. Posiadał pozytywną opinię w pracy i w środowisku, w którym zamieszkiwał. Internowanie nie tylko przerwało jego stabilizację rodzinną i zawodową, ale stanowiło też naruszenie podstawowych dóbr osobistych. Wiązało się z uczuciem poniżenia i lekceważenia oraz spowodowało wyjątkowo ciężkie dolegliwości. Nie sposób kwestionować opisanych przez wnioskodawcę metod postępowania mających na celu jego zastraszenie i upokorzenie oraz zadawanie cierpień psychicznych, w szczególności przez okres jednego miesiąca, gdy przebywał w Zakładzie Karnym w Z. w ciasnej celi z wieloma osadzonymi. Pobyt w tej jednostce penitencjarnej był szczególnie dokuczliwy i bolesny. Wnioskodawca był poddawany szykanom ze strony funkcjonariuszy Milicji, często przesłuchiwany i przymuszany do współpracy. Powodowało to u niego narastający stres i stałe pogłębianie krzywdy psychicznej. Był poddawany represjom za swoje poglądy i przekonania oraz działalność związkową nakierowaną na walkę o wolność i niepodległość Polski.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał za konieczne podwyższenie zasądzonego na rzecz wnioskodawcy K. K. zadośćuczynienia do kwoty 18.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku. Niewątpliwie doznał on cierpień osobistych związanych z rozłąką z rodziną, zakładem pracy i subiektywnie odczuwał krzywdę wynikającą z niesłusznej decyzji o internowaniu. Pobyt w izolacji był dla niego niewątpliwie dolegliwy, ponieważ musiał opuścić najbliższe otoczenie rodzinne i zawodowe i był po raz pierwszy w tym trybie pozbawiony wolności. Jednak przebywanie w jednostkach internowania nie spowodowało u niego pogorszenia stanu zdrowia i nie wiązało się z zastosowaniem

wobec jego osoby przemocy fizycznej. Zadośćuczynienie za wykonanie decyzji o internowaniu ma zrekompensować krzywdy psychiczne oraz musi być odpowiednie do rozmiaru cierpień i uciążliwości, rodzaju i stopnia dolegliwości oraz czasu ich trwania. Ma ono przede wszystkim charakter kompensacyjny i jego wysokość nie może stanowić kwoty symbolicznej i musi przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną. Z drugiej natomiast strony nie może to być kwota nadmiernie wysoka w stosunku do doznanej krzywdy. W realiach niniejszej sprawy powyższa kwota jest adekwatna do krzywdy oraz cierpień moralnych doznanych przez wnioskodawcę. Nie przekracza rozsądnych granic, przy uwzględnieniu 7-mio miesięcznego internowania, warunków jego odbywania oraz skutków dla jego zdrowia psychicznego oraz odnośnie jego kariery zawodowej. Określone we wniosku pełnomocnika wnioskodawcy żądanie zasądzenia kwoty 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę moralną oraz rozłąkę z rodziną jest nadmiernie wygórowane i z wyżej naprowadzonych powodów oraz braku racjonalnych podstaw zasądzenia nie mogło być uwzględnione.

Oczywistym jest, że pełne zrekompensowanie doznanej krzywdy i tak nie jest możliwe, bo trudno ją przeliczyć na pieniądze. Uwzględnić jednak trzeba, na co wskazano powyżej, że pozbawienie wolności w oparciu o decyzję o internowaniu było bezprawne, a intensywność negatywnych przeżyć z nim związanych, rozmiar cierpień psychicznych doznanych przez wnioskodawcę, były zdecydowanie wyższe niż przeciętne.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że odpowiednim do rozmiaru krzywd psychicznych doznanych przez wnioskodawcę K. K. będzie zadośćuczynienie pieniężne w wysokości 18.000 zł. Mając to na względzie, apelacja pełnomocnika kwestionująca wysokość zadośćuczynienia zasądzonego przez Sąd Okręgowy w kwocie 14.000 zł stała się zatem częściowo zasadna i skutkowałą potrzebą zmiany wyroku w tym zakresie, natomiast żądanie tytułem zadośćuczynienia wyższej kwoty, czyli 25.000 zł, nie znalazło w realiach przedmiotowej sprawy żadnego uzasadnienia. Zgodnie bowiem z art. 8 ust.1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego kwota 25 tys. zł jest należnością maksymalną, jaką sąd orzekający może zasądzić w oparciu o tę ustawę. Jednak po stronie wnioskodawcy nie zachodziły szczególne okoliczności, aby zasądzić mu zadośćuczynienie w takiej właśnie wysokości.

Mając na uwadze powyższe wywody należało w tych warunkach dokonać zmiany zaskarżonego wyroku, a w pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny utrzymał go w mocy, uznając go za słuszny i prawidłowy. Podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowi przepis art.437§1kpk.

Zasądzenie wynagrodzenia pełnomocnikowi z urzędu wnioskodawcy K. K. znajduje oparcie w treści §14 ust.6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

O wydatkach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z przepisem art.13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.